

О. Минзак,

*Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
м. Чернівці*

КОЕФІЦІЄНТ АНТОНІМІЧНОСТІ ПАРАМЕТРИЧНИХ ПРИКМЕТНИКІВ ЛІНІЙНОГО РОЗМІРУ ЗА ПРОЦЕНТНИМ СПІВВІДНОШЕННЯМ (на матеріалі англійської мови)

Завданням даної роботи є дослідження антонімічних пар параметричних прикметників розміру в сучасній англійській мові за допомогою квантативних методів та опозиційного аналізу, що дає змогу виявити критерії семантичної віддаленості антонімічних пар.

The objective of the following paper is the investigation of antonymic pairs of parametric adjectives of size in modern English with the help of quantitative methods and oppositional analysis, which helped us to reveal the criteria for the semantic remoteness of antonyms.

Зважаючи на велику кількість підходів до вивчення мови, дослідження поняттєвої сторони мовного знака досі залишається в центрі лінгвістичних досліджень. Майже кожна лінгвістична дисципліна тісно пов'язана з семантикою. Думка про те, що не можливо правильно описати значення слова не зіставляючи його зі значеннями інших слів в мові, вже давно затвердилась в мовознавстві [2, с. 94]. Слова, як поняттєві одиниці мови, не існують ізольовано, кожне їх значення, в певній мірі, залежить від значення інших пов'язаних з ним по смислу слів [4, с. 188]. Ці внутрішньомовні відносини є парадигматичними та складають основу системності лексики. Однією з основних лексико-парадигматичних категорій є антонімія, оскільки ми можемо встановити семантичні відношення між лексемами поза рамками поля.

Комплексні дослідження антонімії проводились Ю.Д. Апресяном, А.Г. Волковим, В.М. Комісаровим, Дж. Лайонзом, Є.М. Міллером, Л.О.Новіковим, Д.М. Шмельовим, Дж. Лайонзом та іншими. Їх наукові пошуки спрямовувались на особливості співвідношення лінгвістичного та логічного; фразеологічну антонімію; аналіз словотвірних різновидів антонімії; явища частиномовної, міжчастиномовної антонімії та енантіосемії як різновиду антонімії. Особливості антонімічних відношень у багатозначних словах піддавались якісному аналізу, проте не кількісному. Завдання даної роботи є вивчення антоніміч-

них пар у зіставленні, з використанням апроксимативних методик. В квантативній лінгвістиці тільки синоніми були проаналізовані за допомогою цих методик [1, с. 65]. Дане дослідження є актуальним, оскільки дасть змогу визначити критерії антонімічності, виявити семантичну віддаленість лексем, поглибити знання про структуру полісеманта та пояснити асиметрію мовного знаку.

Зупинимось на теоретичних проблемах. Антонімами називають слова, які протиставляються по загальній та істотній для їх значення семантичній ознаці, причому знаходяться на крайніх точках відповідної лексико-семантичної парадигми [4, с. 202]. В даному визначенні особливого коментування вимагає поняття протиставлення. В різних теоретичних роботах (Ю.Д. Апресян, М. Бірвіш, Л.О. Новіков) пропонується ряд більш елементарних та суворо визначених семантичних протиставлень, які і називаються семантичними протилежностями. Серед них можна виділити наступні: “X” – “не X”, де “X” – змінна, яка характерна для кожної пари. Семе запереченням відрізняються наступні лексеми: *dead – alive, wet – dry* та ін. Даний тип антонімії називається комплементарним, оскільки один із антонімів доповнює іншого до цілого. Другим важливим протиставленням є “більше X” – “менше X”. Цими компонентами відрізняються наступні антоніми: *tall – short, big – small, many – few* та ін. Дана антонімія є контрарною (градуальною) та припускає певну шкалу [3, с. 176].

В процесі дослідження було проаналізовано 5 параметричних прикметників лінійного розміру: *big, large, great, small, little*, що утворили 6 антонімічних пар: *big – small, great – little, great – small, big – little, large – little, large – small*. Дефініційний аналіз був проведений на основі 5 тлумачних словників (Collins English Dictionary 8th Edition, Random House Unabridged Dictionary, The American Heritage Dictionary of the English Language 4th Edition, WordNet, Webster’s Revised Unabridged Dictionary), результати якого подані в наступній таблиці:

Лексична одиниця / Значення	big	large	great	small	little
extension in space	+	+	+	+	+
importance	+	+	+	+	+
popularity	+	+	+	+	-
influence	+	-	+	+	+
age	+	-	-	+	+
strength	+	-	-	+	+
generosity	+	+	-	-	+
boastfulness	+	+	-	+	-
pregnancy	+	+	+	-	-

letter size	-	+	+	-	+
volume	+	-	-	+	+
fullness	+	-	+	-	-
alcoholic strength	+	-	-	+	-
duration	-	-	+	-	+
(of a region) map miniature	-	+	-	-	+
politeness	-	+	-	+	-
understanding	-	+	-	+	-
(clothes) voluminous fabric	+	-	-	-	-
height	-	-	-	-	+
(of a wind) direction	-	+	-	-	-
humiliation	-	-	-	+	-
mastery	-	-	+	-	-
quality	-	-	+	-	-
delight	-	-	+	-	-
principality	-	-	+	-	-
remoteness of family generation	-	-	+	-	-
comprehensive	-	-	+	-	-
Всього значень	13	11	14	12	11
Процентне співвідношення	48%	41%	52%	45%	41%

Тільки в 5 лексичних одиницях було виявлено 27 семем, які по різному розподілені в семантичній структурі полісеманта. Найбільше семем серед 5 досліджуваних одиниць було виявлено у лексеми *great*, що становить майже половину від всіх значень (52%), а найменше – у лексем *large* і *little* та становить 41% від загальної кількості значень всіх полісемантів. Вихідні співвідношення вказують на те, що досліджувані антонімічні пари не можуть бути семантично рівноцінними. Це проявляється при зіставленні семем антонімічних пар. Дану опозицію варто піддати апроксимативній методиці. Формула С.Г. Бережана для визначення семантичної віддаленості синонімів $V = 2C / m + n$, де C – кількість спільних семантичних компонентів чи значень двох слів, а m, n – кількість семантичних компонентів чи значень кожного з цих слів [1, с. 65], яка була також використана О.Д. Огуєм для визначення семантичної протилежності слів-антонімів [5, с. 60], відображає квантативні характеристики антонімічних пар тільки за парами, що не дає нам змоги сказати, який антонім має більші опозиційні властивості. Для цього слід використати формулу коефіцієнта антонімічності за процентним співвідношенням: $A = C \times 100 / M$, де C – кількість спільнопротилежних семем обох слів-антонімів, а M – загальна кількість семем антоніма, який протиставляється. За допомогою даної формули та результатів дефініційного аналізу, який подано вище, було проаналізовано

6 антонімічних пар, що дало наступні результати: *big* (77%) – *small* (83%); *great* (39%) – *little* (45%); *great* (38%) – *small* (42%); *big* (39%) – *little* (64%); *large* (36%) – *little* (36%); *large* (46%) – *small* (42%).

Дані процентні співвідношення підтверджують той факт, що найвищий коефіцієнт антонімічності мають антоніми, у яких ширша семантична структура, чим здатні протиставляти інші слова. Запропоновану формулу можна використовувати для укладання нових зразків антонімічних словників та вдосконалення іже існуючих. Перспективним в запропонованому дослідженні є аналіз ширшої групи антонімів, порівняння коефіцієнтів антонімічності та визначення причин їх можливих розбіжностей.

Література

1. Бережан С.Г. Семантическая эквивалентность лексических единиц. – Кишинев: Штиинца, 1973. – 372 с.
2. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 350 с.
3. Кронгауз М.А. Семантика. – М.: РГГУ, 2001. – 400 с.
4. Шмелев Д.Н. Современный русский язык. Лексика. – М.: Просвещение, 1977. – 257 с.
5. Ogouï A. Bestimmung des Antonymiebeziehungen zwischen den Polysemen deutschen Wörtern // Qualico: Third International Conference on Quantitative Linguistics. 26-28.08. 1997. – Helsinki: Reserach Institute, 1997. – S. 59-60.

УДК 811.133.18'373.612

О.М. Мокра, В.І. Ткачов,

*Державний педагогічний інститут іноземних мов,
м. Горлівка*

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА КОГНІТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНЦЕПТУ ДОБРО В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Мета статті – визначити лінгвістичні та когнітивні параметри концепту ДОБРО у сучасній французькій мові, найважливішого складника когнітивного аспекту мовленнєвої комунікації.

The aim of the article is to define linguistic and cognitive characteristics of concept of "goodness" in the modern French.